సుప్రీం కోర్టు నివేదికలు

1954

మా ర్చి

11

సులేమాన్ ఇస్సా

వర్సెస్

ది స్టేట్ ఆఫ్ బాంబే

[మెహర్ చంద్ మహాజన్, ప్రధాన న్యాయమూర్తి, ముఖర్జీ, ఎస్.ఆర్. దాస్, వివియన్ బోస్ మరియు గులాం హసన్, న్యాయమూర్తులు]

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ (V/1898), విభాగం 517 – వ్యక్తి బొంబాయి జిల్లా పోలీసు చట్టం యొక్క 61-ఇ (బాంబే చట్టం IV/1890) కింద ప్రాసిక్యూట్ చేయబడినారు – సుమారు 3 లక్షల విలువైన బంగారాన్ని జప్తు చేయడం – యొక్క యాజమాన్యం.

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లోని సెక్షన్ 517 కింద న్యాయస్థానం విచారణ లేదా ట్రైల్ ముగింపుపై అధికారం ఉంది ఒక తీసివేసిన ఏదైనా ఆస్తి లేదా పత్రాన్ని దాఖలు చేయడం కోసం ఉత్తర్వు, దాని ముందు లేదా దాని కస్టడీలో లేదా ఏ నేరానికి సంబంధించి కట్టుబడి ఉన్నట్లు లేదా దేని కోసం ఉపయోగించినట్లు , ఏదైనా నేరంచేసినట్టు కనిపిస్తుంది. న్యాయస్థానం యొక్క అధికారం న్యాయస్థానం అదుపులో ఉన్న ఆస్తుల జప్తు వరకు విస్తరించింది , కానీ అది న్యాయస్థానంలో ఉన్న ప్రతి కేసులో కాదు తప్పనిసరిగా కేసు యొక్క పరిస్థితుల గురించి జప్తు ఉత్తర్వు ను తప్పనిసరిగా పాస్ చేయాలి.

జరిగినది: బంగారాన్ని ఆఫ్రికా నుంచి భారత్‌కు అక్రమంగా తరలించారని ప్రాసిక్యూషన్ కథనాన్ని న్యాయస్థానం అంగీకరించలేదని , విభాగం 61 ఎ, కింద నేరం రుజువు కావడంతో దాదాపు 3 లక్షల రూపాయల విలువైన బంగారాన్ని జప్తు చేయడం సరికాదన్నారు. బాంబే జిల్లా పోలీసు చట్టం , 1890 యొక్క ఇది గరిష్టంగా మూడు నెలల శిక్ష మరియు రూ.100 జరిమానాను ఇస్తుంది. మరియు జప్తు యొక్క జరిమానా విధించే సముద్ర కస్టమ్స్ చట్టం వంటి ఎటువంటి ముఖ్యమైన నిబంధనలు ఇందులో లేవు.

క్రిమినల్ అప్పీల్ అధికార పరిధి: క్రిమినల్ అప్పీల్ నం.67/1951.

క్రిమినల్ అప్పీల్ నం. 784/1949 లో బాంబేలోని ఉన్నత న్యాయస్థానం అధికార పరిది (దీక్షిత్ మరియు చైనానిన్యాయమూర్తులు.) జూన్ 26, 1950 తేదీ నాటి తీర్పు మరియు ఉత్తర్వునుండి ప్రత్యేక అనుమతిద్వారా అప్పీల్ చేయబడింది.

ఎన్.సి.ఛటర్జీ (*హెచ్.జె. ఉమ్రిగర్* మరియు *ఎస్.పి. వర్మ*, తో అతనికి) అప్పీలుదారు కోసం.

ఎం.సి. సెతల్వాద్, భారతదేశానికి అటార్నీ-జనరల్ (*పోరస్ ఎ. మెహతా,* అతనితో) ప్రతివాది కోసం.

1954. మార్చి 11. న్యాయస్థానం తీర్పును వెలువరిచినవారు.

గులామ్ హసన్ , న్యాయమూర్తి .-ఈ అప్పీలు జూన్ 261950 న బొంబాయిలోని ఉన్నత న్యాయస్థానం (దీక్షిత్ మరియు చైనాని జెజె.) తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి ప్రత్యేక అనుమతిద్వారా తీసుకురాబడింది. దీని ద్వారా బాంబే రాష్ట్రం యొక్క అప్పీల్‌ను ఉన్నత న్యాయస్థానం అనుమతించింది, మే 7, 1949 నాటి కైరాలోని సెషన్స్ న్యాయమూర్తి ఆమోదించిన అప్పీలుదారుని నిర్దోషిగా ప్రకటించే ఉత్తర్వును పక్కన పెట్టి , డిసెంబరు 31, 1948న సబ్-డివిజనల్ మేజిస్ట్రేట్ , నదియాడ్ ప్రాంట్ ద్వారా అప్పీలుదారు యొక్క నేరారోపణ మరియు శిక్షా క్రమాన్ని పునరుద్ధరించింది.

అప్పీలుదారు, సులేమాన్ ఇస్సా, దక్షిణాఫ్రికాలోని నాటల్ నివాసి, ఆగష్టు, 1947లో దర్బన్ నుండి భారతదేశానికి కారులో కైరా జిల్లాలోని సర్సా ఎక్కడైతే తన సోదరి తన భర్త తో కలిసి అలిమహ్మద్ ఇస్సాక్‌తో నివసిస్తున్నదో అక్కడికి బయలుదేరాడు. అతనితో పాటు , దౌద్ హస్సం మరొక బావమరిది మరియు ఇద్దరూ కారులో మొంబాసాకు వెళ్లారు. మొంబాసా నుండి ఆగష్టు 30,న పడవలో బయలుదేరి, సెప్టెంబర్ 1న కొలంబో చేరుకున్నారు. సెప్టెంబర్ 14న కొలంబో నుండి మద్రాస్‌కు విమానంలో ప్రయాణించారు, అయితే స్టీమర్‌లో కారును రవాణా చేశారు. సెప్టెంబరు,20 దాకా స్టీమర్ వచ్చేవరకు మద్రాసులోనే ఉన్నారు , అక్టోబరు 1న అప్పీలుదారుకు కారు డెలివరీ చేయబడింది , అతను రూ. 2,700 కస్టమ్ డ్యూటీ మరియు రూ. 10,000 నగదు డిపాజిట్ భద్రత ద్వారా, అప్పీలుదారు తిరిగి వచ్చిన తర్వాత కారుని దర్బన్‌కు తీసుకెళ్లాలని భావించినందున. పార్టీ అక్టోబరు 7న బెంగళూరు, పూనా, నాసిక్ మరియు ధూలియా మీదుగా నార్దనకు మోటారు చేసింది. అక్కడి నుంచి రైలులో ప్రయాణించి అక్టోబరు 8న సర్సా చేరుకున్నారు. కారును నార్దన నుంచి ఆనంద్‌కు ఓపెన్ ట్రక్కులో బుక్ చేసి అక్కడ డెలివరీ చేసి సర్సాకు తీసుకెళ్లారు.

నదియాడ్ పట్టణానికి చెందిన సీనియర్ పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టర్ రతన్‌సింగ్ కలుసింగ్ రాల్ , పట్టణంలో భారతీయ నంబర్ లేని కారు ప్రయాణిస్తున్నట్లు గమనించి , నిఘా ఉంచాలని పోలీసులను ఆదేశించారు. అక్టోబరు 12న సబ్-ఇన్‌స్పెక్టర్ ముందు హాజరుకావాలని అప్పీలుదారుని ఆదేశించారు. అతనిని విచారించగా , తన కుటుంబం జామ్‌నగర్ రాష్ట్రంలోని అసలు నివాసి అని , అయితే గత 60 సంవత్సరాలుగా వారు డర్బన్‌లో భూమి కొనుగోలు మరియు అమ్మకం కోసం కాంట్రాక్టర్ల వ్యాపారం చేస్తున్నారని చెప్పారు. అయితే అతని సోదరుడు దౌద్ ఇస్సా బొంబాయిలో పనిచేస్తున్నాడు. అతను మరియు అతని సహచరుడు చేసిన ప్రయాణ వివరాలను అందించాడు మరియు పాస్‌పోర్ట్‌లను అందించాడు, అలాగే కస్టమ్ డ్యూటీ మరియు డిపాజిట్ చెల్లించినందుకు రశీదులను కూడా అందించాడు. అక్టోబరు 15న ఉమర్‌భాయ్ జ్యువెలర్ దుకాణానికి ఎవరో గుర్తుతెలియని వ్యక్తులు పెద్ద మొత్తంలో బంగారంతో వచ్చినట్లు హెడ్ కానిస్టేబుల్ అజిత్‌సింగ్ , రావోల్‌కు సమాచారం అందించారు. దీని ప్రకారం పోలీసులు నగల వ్యాపారి మరియు అతని సోదరుడు (ఆభరణాల వ్యాపారి కూడా) యొక్క దుకాణాన్ని సందర్శించి , అప్పీలుదారు అతనికి బంగారం కరిగించడానికి ఇచ్చినట్లు తెలుసుకున్నారు. ఈ బంగారంతో పాటు మరోచోట ఉంచిన బంగారాన్ని పోలీసులు స్వాధీనం చేసుకున్నారు. పోలీసులు కారును కూడా స్వాధీనం చేసుకున్నారు. స్వాధీనం చేసుకున్న మొత్తం బంగారం పరిమాణం 2773 1/2 తులాలు, దీని విలువ సుమారు రూ. 3 లక్షలు. కారులోని వైర్‌లెస్ సెట్ ట్రాన్స్‌మిటర్ అని భావించి , అప్పీలుదారు మరియు ఇతరులపై ఇండియన్ టెలిగ్రాఫ్ చట్టంలోని 20వ చర్య కింద ప్రొసీడింగ్‌లు ప్రారంభించబడ్డాయి, అయితే అది లేకపోతే కనుగొనబడినప్పుడు వాటిని వదిలివేయడం జరిగింది. కారును క్షుణ్ణంగా తనిఖీ చేసినా ఎలాంటి దోషులు కనిపించలేదు. అప్పీలుదారుని పబ్లిక్ సెక్యూరిటీస్ చట్టం కింద కూడా అదుపులోకి తీసుకున్నారు కానీ విడుదల చేశారు. చివరికి జనవరి 2, 1948న, భారతీయ శిక్షాస్మృతిలోని విభాగం 109 తో చదివిన బాంబే డిస్ట్రిక్ట్ పోలీస్ యాక్ట్ (4/1890)లోని విభాగం 61 ఇ కింద నేరం చేసినందుకు రావోల్ ఫిర్యాదుపై అతనితో పాటు ఇతరులతో పాటు విచారణ జరిగింది. విభాగం 61ఇ ఇలా చెబుతోంది:-

"ఎవరైనా తన ఆధీనంలో ఉన్నవారు లేదా ఏదైనా పద్ధతిలో తెలియజేసేవారు , లేదా అమ్మకానికి లేదా బంటుగా ఏదైనా , దొంగిలించబడిన సొత్తు లేదా మోసపూరితంగా సంపాదించిన ఆస్తి అని నమ్మడానికి కారణం ఉన్న ఏదైనా , అతను అలాంటి స్వాధీనం కోసం లెక్కించడంలో విఫలమైతే లేదా సంతృప్తి చెందేలా వ్యవహరించాలి. మేజిస్ట్రేట్ , మూడు నెలల వరకు పొడిగించగల జైలు శిక్ష లేదా వంద రూపాయల జరిమానాతో శిక్షించబడాలి."

అతడిని మేజిస్ట్రేట్ దోషిగా నిర్ధారించి రూ. 100 మరియు బంగారాన్ని క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ విభాగం 517 కింద జప్తు చేయాలని ఆదేశించింది. బెదిరింపు అభియోగాలు మోపిన ఇతర నిందితులను నిర్దోషులుగా విడుదల చేశారు. నిందితుడు దొంగతనం చేశాడని లేదా మోసపూరితంగా ఆస్తి సంపాదించాడని చూపించడానికి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యాలు లేవని మెజిస్ట్రేట్ అభిప్రాయపడ్డారు , అయితే అతని అభిప్రాయం ప్రకారం బంగారం దొంగిలించబడిందని లేదా మోసపూరితంగా పొందబడిందని సహేతుకమైన నమ్మకం ఏర్పడింది. బంగారాన్ని స్వాధీనం చేసుకోవడం చాలా అనుమానాస్పదంగా ఉన్నప్పటికీ, ఆస్తి దొంగిలించబడిందని లేదా మోసపూరితంగా పొందబడిందని సహేతుకమైన నమ్మకం కోసం ఇది తగిన కారణం కాదని సెషన్స్ జడ్జి అభిప్రాయపడ్డారు. తదనుగుణంగా అతను నేరారోపణ మరియు శిక్షను పక్కన పెట్టాడు మరియు అప్పీలుదారుకు బంగారాన్ని పునరుద్ధరించాలని ఆదేశించాడు. అప్పీలుదారు తన మోటారు కారులో బంగారాన్ని భారతదేశానికి తీసుకువచ్చాడనే ప్రాసిక్యూషన్ కథనాన్ని రాష్ట్ర అప్పీల్‌లో ఉన్నత న్యాయస్థానం అంగీకరించలేదు , అయితే పరిస్థితులను బట్టి అతను స్వాధీనంలో ఉన్నాడని నమ్మడానికి కారణం ఉందని మేజిస్ట్రేట్‌తో అంగీకరించారు. దొంగిలించబడిన సొత్తు లేదా మోసపూరితంగా పొందిన ఆస్తి. బంగారం, తన స్వగ్రామానికి వచ్చినప్పుడు తన తండ్రి అప్పుడప్పుడూ సర్కాకు బంగారం తీసుకొచ్చాడనే అప్పీలుదారు వివరణను ఉన్నత న్యాయస్థానం అంగీకరించలేదు . విభాగం 517 కింద జప్తు ఉత్తర్వుకు సంబంధించి , జప్తు చేయబడిన ఆస్తి తప్పనిసరిగా నేరం చేసినట్లు కనిపించే ఆస్తి అయి ఉండాల్సిన అవసరం లేదని ఉన్నత న్యాయస్థానం పేర్కొంది, అయితే ఆస్తిని న్యాయస్థానం ముందు సమర్పించినట్లయితే సరిపోతుంది. న్యాయస్థానం. ఈ దృక్కోణంలో నిర్దోషిత్వాన్ని పక్కనపెట్టి, మేజిస్ట్రేట్ ఉత్తర్వు పునరుద్ధరించబడింది.

అప్పీలుదారు తరపు శ్రీ ఛటర్జీ మొదట్లో అప్పీలుదారు యొక్క నేరారోపణ సరైనదని అంగీకరించడానికి తాను సిద్ధంగా లేనని పేర్కొన్నాడు, అయితే అది అలా ఉన్నప్పటికీ, విభాగం 517 కేసుకు ఎటువంటి దరఖాస్తు లేదని భావించి ముందుకు సాగాడు మరియు న్యాయస్థానంకు బంగారాన్ని జప్తు చేయడానికి ఎటువంటి అధికార పరిధి లేదు. 'ఏ విషయంలోనైనా, ఈ కేసు పరిస్థితులలో జప్తు ఉత్తర్వు సరైన క్రమం కాదని ఆయన కోరారు.

విభాగం 517(1) ఇలా ఉంది:-

" ఏదైనా క్రిమినల్ న్యాయస్థానంలో విచారణ లేదా విచారణ ముగిసినప్పుడు , ఏదైనా ఆస్తిని పారవేసేందుకు (విధ్వంసం , జప్తు లేదా డెలివరీ ద్వారా) ఏదైనా ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకోవడానికి లేదా

మరేదైనా హక్కు కలిగి ఉన్నారని క్లెయిమ్ చేయడానికి న్యాయస్థానం సరైనది అని భావించే విధంగా ఉత్తర్వు చేయవచ్చు. లేదా దాని ముందు లేదా దాని కస్టడీలో సమర్పించబడిన పత్రం లేదా ఏదైనా నేరం కనిపించిన దాని గురించి కట్టుబడి లేదా ఏదైనా నేరం కోసం ఉపయోగించబడింది."

విచారణ లేదా ట్రైల్ ముగిసిన తర్వాత , న్యాయస్థానం ముందు లేదా దాని కస్టడీలో ఉన్న ఏదైనా ఆస్తి లేదా పత్రాన్ని తీసివేసేందుకు లేదా ఏదైనా నేరానికి పాల్పడినట్లు కనిపించే దాని గురించి ఉత్తర్వు చేయడానికి న్యాయస్థానంకు అధికారం ఉందని సాదా రీడింగ్‌లోని విభాగం చూపిస్తుంది.

లేదా దాని స్వాదీనం లో

లేదా ఏదైనా నేరం జరిగినట్లు కనిపించే దానికి సంబంధించి

లేదా ఇది నేరం చేయడం కోసం ఉపయోగించబడింది.

అటువంటి ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకునేందుకు అర్హత ఉన్న వ్యక్తికి విధ్వంసం, జప్తు లేదా డెలివరీ వరకు న్యాయస్థానం అధికారం విస్తరించిందని కూడా విభాగం చూపిస్తుంది .

పోలీసులు స్వాధీనం చేసుకున్న బంగారాన్ని ట్రెజరీకి పంపారని , న్యాయస్థానం ముందు ఎప్పుడూ హాజరు కాలేదని మిస్టర్ ఛటర్జీ వాదించారు. ఈ అంశంపై సాక్ష్యం స్పష్టంగా మరియు ఖచ్చితమైనదని మేము భావించడం లేదు. దిగువ న్యాయస్థానంల ముందు ఈ అంశం లేవనెత్తినట్లు కనిపించడం లేదు. ఆస్తిని న్యాయస్థానం ముందు హాజరుపరిచిన నేపథ్యంలో ఉన్నత న్యాయస్థానం ఈ ఉత్తర్వును సమర్థించింది మరియు దానికి సంబంధించి "ఏదైనా నేరం జరిగినట్లు కనిపిస్తున్నది" అనే ఉత్తర్వును ఆమోదించే ముందు కనుగొన వలసిన అవసరం లేదని పేర్కొంది. ఆస్తి ఏదైనా నేరం చేసినట్లు కనిపించేది లేదా ఏదైనా నేరం కోసం ఉపయోగించ బడినది కాదని మాకు స్పష్టంగా ఉంది. ఇప్పుడు న్యాయస్థానం యొక్క అధికారం నిస్సందేహంగా న్యాయస్థానం కస్టడీలో ఉన్న ఆస్తిని జప్తు చేయడానికి విస్తరించింది , అయితే ఇది కేసు యొక్క పరిస్థితులతో సంబంధం లేకుండా న్యాయస్థానం తప్పనిసరిగా జప్తు ఉత్తర్వును పాస్ చేయవలసిన ప్రతి కేసు కాదు. నేరానికి సంబంధించిన అంశం ఆస్తిగా ఉన్న కేసులను ఊహించడం సాధ్యమవుతుంది, ఆ నేరానికి సంబంధించిన చట్టం ప్రకారం నేరారోపణపై శిక్షగా జప్తు చేయ బడుతుంది. అందువల్ల బంగారాన్ని తీసివేయడానికి సంబంధించిన ఉత్తర్వును జారీ చేయడానికి న్యాయస్థానం అధికార పరిధిని కలిగి ఉందని భావించి , ఈ కేసు పరిస్థితులలో జప్తు యొక్క ఉత్తర్వు

సరైనది కాదని మాకు అనిపిస్తుంది. 517 విభాగం యొక్క చివరి భాగంలో పేర్కొన్న పరిస్థితులలో ఆస్తిని పారవేసేందుకు సాధారణ నిబంధనను కలిగి ఉంది. విభాగం 61ఇ స్వతహాగా జప్తు జరిమానా విధించడానికి న్యాయస్థానంకు అధికారం ఇవ్వదు మరియు విభాగం ద్వారా అధికారం పొందిన జైలు శిక్ష మరియు జరిమానా నామమాత్రపు వాక్యం, ఎందుకంటే ఈ విభాగం కేవలం వ్యక్తి ఆధీనంలో ఉన్న ఆస్తిపై నమ్మకంతో కొనసాగుతుంది. దొంగిలించ బడిన ఆస్తి లేదా మోసపూరితంగా పొందిన ఆస్తి సంతృప్తికరంగా లెక్కించ బడదు. ఇది స్థానిక పోలీసు చట్టం ప్రకారం నేరం మరియు జప్తు జరిమానా విధించే సముద్ర కస్టమ్స్ చట్టం వంటి ఏదైనా ముఖ్యమైన నిబంధనను కలిగి ఉన్న చట్టం ప్రకారం కాదు. జప్తు అనేది విభాగం 517 కింద తీసివేయడం మాత్రమే కాదు మరియు ఒక్కటి మాత్రమే గరిష్టంగా 3 నెలల శిక్ష మరియు రు, 100 జరిమానాతో శిక్షార్హమైన నేరానికి నిందితుడిని విచారించిన సందర్భంలో తగనిది. ఆస్తిని ఆధీనంలోకి తీసుకున్న వ్యక్తికి బట్వాడా చేయమని ఆదేశించడానికి ఇది ఖచ్చితంగా న్యాయస్థానంకు వీలుగా ఉంటుంది. ఇక్కడ అప్పీలుదారు స్వాధీనం నుండి బంగారం కనుగొన బడింది మరియు దాని స్వాధీనం గురించి ఎటువంటి ప్రత్యర్థి వాదనలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి న్యాయస్థానంను ఆశించలేదు. ఇది దొంగిలించ బడిందని లేదా మోసపూరితంగా పొందిందని రుజువు చేయడానికి ఎటువంటి ఆధారాలు లేవు మరియు కనుగొన బడినదంతా అది దొంగిలించ బడిందని లేదా మోస పూరితంగా పొందబడిందని నమ్మడానికి కారణం ఉంది మరియు అప్పీలుదారు దాని స్వాధీనం కోసం న్యాయస్థానం సంతృప్తి పరచడానికి విఫలమయ్యాడు. ఈ బంగారాన్ని ఆఫ్రికా నుండి భారతదేశానికి అక్రమంగా తరలించారని ఉన్నత న్యాయస్థానం భావించింది , అయితే ఇది అలా భావించి, విభాగం 517 కింద దానిని జప్తు చేయడం అనేది కేవలం విభాగం 61 ఇ కింద నేరారోపణను కొనసాగించడానికి అవసరమైన నమ్మకం ఉన్నందున దానిని జప్తు చేయడం చాలా కఠినమైనది మరియు అసమంజస మైనది. అందువల్ల బంగారం జప్తు క్రమాన్ని సమర్థించలేమని మేము భావిస్తున్నాము.

తదనుగుణంగా మేము జప్తు క్రమాన్ని పక్కన పెట్టాము మరియు అప్పీలుదారు స్వాధీనం నుండి స్వాధీనం చేసుకున్న బంగారాన్ని అతనికి పునరుద్ధరించాలని నిర్దేశిస్తాము.

అప్పీల్ అనుమతించబడింది.

ప్రతివాదికి ఏజెంట్: ఆర్. హెచ్. *ధేబర్.*